

Innhold

1 Innledning	13
--------------------	----

Velkommen til psykisk helse-feltet

Odd Volden, Anne Brita Thorød, Dagfinn Ulland og Erna Ulland

Hva om vi tok føringene helt ut?	13
Løsriving fra akademiske og profesjonelle tradisjoner	14
Dialogisme, salutogenese og bedringsforskning som formidlere mellom teori og praksis	15
Dialogisme som tekstlig anliggende	15
Barn og unge eller voksne?	16
Den multiple reduksjonismen	16
Fra linje til felt	17
Fra tjenestebruker til erfaringskonsulent	17
Universell utforming for psykisk helse	17
Vi snur pyramiden	18
Hvordan forholder vi oss til uro?	18
Hvordan forholder vi oss til kriser?	19
Andre tilnærminger	19
Flytende grenser	20
Organisering	20

Del 1 – Tilrettelegging

2 Et oppspill til universell utforming for psykisk helse	23
--	----

Odd Volden

Universell utforming	24
Et modifisert analyseapparat	25
Eksempel: Kværner Piping Technology	25
Foreløpige konklusjoner	27
Initiativet fra Funka	27
Fellesfaktorer, gruppefaktorer eller individuell tilrettelegging?	28
Utredninger, forhandlinger og kompromisser	29

3 Dialogiske omgivelser som betydningsfulle for mennesker med psykiske problemer	30
«Vi blir friskere av å gå her»	
Inger Beate Larsen	
Dialog	31
Enhver samtale skaper sitt eget språk	31
Inkluderende fellesskap	33
Det gode sted – stedet for dialog og inkludering	34
Det gode sted	35
4 Dialogisk praksis på helsestasjonen, i barnehagen og på skolen	38
De aller minste	38
<i>Kari Vik</i>	
Barnehagen	41
<i>Ingrid Kristine Hasund</i>	
Barne- og ungdomsskolen	45
<i>Aslaug Kristiansen</i>	
Videregående skole	49
<i>Tore Dag Bøe</i>	
5 Fritid og sosial kapital	54
Anne Brita Thorød	
Sosial kapital.	56
Innenfor eller utenfor?	57
6 Psykisk helse-arbeid i nye barnesko	61
Heidi Aasen og Rolf Rohde	
Kunst og kultur.	61
Lek som skapende aktivitet.	62
Kreativ virksomhet og estetiske innfallsvinkler i psykisk helsearbeid	63
Min bokstav	63
Before I Die – et globalt kunstprosjekt	65
«Før jeg dør», som psykisk helse-arbeid	66
Kick Off – en leir med mening	66
Talkshow som forebyggende psykisk helse-arbeid.	68
Kunnskap eller fornemmelse	69
7 Kultur og identitetsskapende prosesser	70
Gunnar Eide og Helen Kolb	
Begrepsavklaring	70
Et samfunn i endring	70
Barn og unge	71
Hvem er jeg?	71

Hva er kultur?	72
Lik eller forskjellig – trenger vi flerkulturelle spesialister?	75
Forskjellige typer av hjelp	76
Hvem har definisjonsmakt?	76
Å ta tilbake definisjonsmakten	77
Narrativ praksis som verktøy for å ta tilbake definisjonsmakten	80
Gjennom det kjente utforskes det ukjente.	80

8 Mening og meningsdannelse i en kulturell kontekst 82

Leiv Einar Gabrielsen og Dagfinn Ulland

Innledning og bakgrunn.	82
Mening i et overordnet helseperspektiv – salutogenese	83
Mening og meningsdannelse – fra individ til fellesskap og kultur.	84
Hva er kultur?.	88
Definisjoner av kultur	90
Kulturell kompetanse er nyttig i et flerkulturelt samfunn	91
Kulturell kompleksitet og helse	92
Kulturell kompetanse er nyttig for profesjonsutøvere	92

Del 2 – Uro

9 Bekymringer og tidlig dialog. 97

Tom Erik Arnkil og Erna Ulland

Forventninger setter betrakteren i bildet.	98
Prøv dette i dag.	99
«Tommelfingerregler».	101
Konklusjon.	102

10 «Lytteposter og prøverom» 104

Psykiske helsetjenester på Internett

Anders Johan W. Andersen

Introduksjon.	104
Hva sier forskningen?.	105
Hvordan ser det ut i Norge?	107
Nettbaserte tjenester – lytteposter og prøverom?	108
Avslutning	110

11 Mange ganger skal det ikke så mye til 111

Lett tilgjengelig kompetanse til rett tid

Bård Bertelsen, Hanne Johnsen, Harald Lindemann

Kort beskrivelse av to lavterskeltjenester	112
Noen grunnleggende perspektiver ved arbeid i lavterskeltjenester.	113

Faglighet i lavterskeltjenester	115
Eksempler fra praksis	115
Hva skjer?	117
Konklusjon.	118

Del 3 – Krise

12 Kriser og ulike tilnærminger til kriser	123
Vegard Øksendal Haaland, Marit Eriksen og Karl Erik Karlsen	
Mestringsevne.	124
Krisens utløser	126
Symptomer og forløp.	127
Intervensjon ved kriser	128
Komplikasjoner til kriser	129
13 Hjelp i den akutte krisen.	131
Kristin Stokke	
Det uvisse ved akutte kriser	132
Psykologisk førstehjelp	135
Oppsummering.	139
14 Krisens sanne vesen sett med en behandlers øyne.	140
Dag Øystein Brendefur	
Akutt krise	140
Langsom krise.	141
Krisens individuelle karakter	142
Den ordløse smerten	143
Kriser hos det lille barnet	144
Hvordan overleve når du er liten og verden er et utrygt sted?	145
Dissosiering, overlevelse når verden blir utrygg	147
Følelser og kropp som husker tidligere kriseopplevelser	148
Krigsspråk eller kjærlighetsspråk	149
Mental slitenhet	150
Resiliens.	151
Oppsummering.	152
15 Når omsorgen svikter	153
Jorunn Gjedrem	
Hva er god omsorg?	153
Hva er omsorgssvikt?	155
Risiko- og beskyttelsesfaktorer.	156
Hvordan tar barnet skade av svikt i omsorgen?	157
Barnekonvensjonen og lov om barneverntjenester	157

Barneverntjenesten	157
Samarbeid mellom ulike instanser	159
Avslutning/oppsummering	160

16 Åpne samtaler mobiliserer ressurser i familien og pasienten 161

Jaakko Seikkula og Birgitta Alakare

Åpne grenser.	161
Åpen dialog i organisert psykiatrisk praksis	163
Umiddelbar respons.	163
Å inkludere det sosiale nettverk	164
Fleksibilitet ved varierende behov	165
Teamets ansvar	166
Psykologisk kontinuitet	166
Dialogisme	168
Åpne dialoger i terapi møte	168
Case: En fars stemme «leder til» psykose.	170
Effektiviteten av den «åpne dialog-tilnærmingen »	172
Konklusjoner og refleksjoner.	173

Del 4 – Lidelse

17 Lidelse som fenomen i psykisk helse-arbeid 177

Kjell Kristoffersen

Lidelsens kilder og lidelsens kraft.	177
Lidelse skapt i møte mellom hjelpere og hjelpesystemer	181
Det gode møte med det lidende menneske	183

18 Klassifisering av psykiske lidelser. 186

Psykisk lidelse – alt eller intet?

Vegard Øksendal Haaland, Marit Eriksen, Karl Erik Karlsen og Dagfinn Ulland

Samfunnets forventninger – aksept versus endring.	187
Hvorfor diagnoser?	187
Utviklingen av diagnosesystemene/ klassifisering av psykiske lidelser	189
Klassifikasjon som interaksjon.	191
Klassifikasjonens dilemmaer	192
Diagnosen og pasienten	193
Et alternativ til kategoriene?	194

19	Hjelp til voksne er hjelp til barn	195
	<i>Par- og familierterapiens plass i psykisk helse-tjenester rettet mot barn og unge</i>	
	Linda Irene Karlsen	
	Undersøkelsen	195
	Endringer hos par og hvilke betydninger det kan få	196
20	Virksom behandling for barn og unge med tvangslidelse	204
	Åshild Tellefsen Håland	
	Innledning	205
	Hva er OCD?	206
	Eksponering med responsprevensjon (ERP)	207
	Implementering av ERP-behandling i klinikken	208
	Opplæring av terapeuter i ERP	209
	Differensierte behandlingstilbud for OCD	210
	Flerfamiliegruppe	210
	Hvorfor har vi lyktes?	211

Del 5 – Organisering

21	Demokratiske tjenester. Den italienske erfaringen.	215
	Trine Habberstad	
	Bakgrunn og innhold.	215
	Inspirasjonen fra Italia	217
	Antistigma-prosjekt	218
	Erfaringer fra Agder.	221
	Avslutning	222
22	Visjoner og realiteter i første linje	223
	<i>Psykisk helse-arbeid i Kristiansand kommune</i>	
	Odd Kjøstvedt	
	Den kommunale ambisjon	223
	Den italienske inspirasjon.	224
	Kan psykisk uhelse forebygges?	224
	Er vi enige om hjelpebehovet?	225
	Relasjon er mer enn person. Person er mer enn profesjon	225
	Det organisatoriske problem	226
	Systematikk eller improvisasjon?	227
	Mangfoldet	228
	Borgerens ulike livsarenaer	229
	Morgendagens psykisk helse-arbeid	230
	Avslutning	230

23 Mellom barken og verden. Stilling: Erfaringskonsulent 231

Målfrid J. Frahm Jensen og Astrid Weber

Det begynte i 2006	232
Nye roller – nye utfordringer	232
Formålet med stillingene	233
Arbeidsoppgaver	233
Gjenkjennelse skaper tillit og håp	233
Stemmer i det offentlige rom	235
Medarbeider med brukererfaring eller erfaringskonsulent?	235
Erfaringskonsulentene møter fortsatt skepsis	236
Devaluerende språkbruk.	237
Negative erfaringer oppveies av positive tilbakemeldinger	237
Gammelt tankegods utfordres	238
Erfaringskonsulenter bidrar på mange områder	238
Vi er kommet for å bli!	239

24 Fra asosial til sosial psykiatri? 240

Alain Topor

Det sosiale og psykiatrien	240
Den farmakologiske revolusjonen	241
Postrevolusjonære problemer	242
En ny farmakologisk revolusjon og nye problemer	242
En annen vei	243
En sosialpsykiatrisk praksis	244
En sosialpsykiatrisk kunnskap	245
Sosiale relasjoner	247
Et sosialt paradigme.	248

25 Psykisk helse som lokalt og globalt fenomen 249

Dagfinn Ulland, Anne Brita Thorød, Erna Ulland, Odd Volden og Anders Wahlstedt

Utgangspunkt i enkle prinsipper	249
Felt i utvikling	250
Er status quo evidensbasert?	250
Hvordan kan tjenestene bli bedre?	251
Medisinfrie tilbud skal realiseres	252
Global psykisk helse	252

Litteraturliste 256

Presentasjon av bokens bidragsyttere 275

Register 279